

„Mindig megtaláltak a feladatok”

Interjú Nemes László Norberttel

Nemes László Norbert Kalocsán született, 1969-ben. A nyolcadik osztályt és a gimnáziumot Kecskeméten végezte a Kodály Iskola tanulójaként. Innen került a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, ahol 1992-ben kapott középiskolai énektanári, karvezetői diplomát. Egy évet Kecskeméten dolgozott volt iskolájában, valamint a Kodály Intézetben, utána négy évig Kanadában tanult az University of Alberta növendékeként, karvezetés szakon. Az 1995-ben megszerzett Master of Music in Choral Conducting fokozat mellé 1999-ben a Doctor of Music in Choral Conducting fokozatot is megszerezte. A kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet vezetője 2008 szeptemberétől. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenepedagógiai Tanszékének vezetője. Zenepedagógusként és karnagyként Ausztráliától az Egyesült Államokig, négy kontinensen tanít rendszeresen, egyetemi mesterkurzusokat, előadásokat és szemináriumokat tart. 2012 óta a pekingi Central Conservatory of Music vendégprofesszora és zenepedagógiai konzulense, számos zenei szervezet tiszteletbeli tagja. 2005-ben a Magyar Rádió gyermekkórusának karnagyaként Bartók–Pásztory-díjat kapott. 2017-ben a Magyar Arany Érdemkereszt Polgári Tagozata kitüntetésben részesült.

– Édesapja egészségügyben dolgozó gazdasági szakember volt kisgyermekkorában Kalocsán. Volt-e családi indíttatás abban, hogy muzsikus lett?

– Nehéz megtalálnom a zenei ihletettség kezdőpontját, de az biztos, hogy én, az unokatestvéreim és a kortársaim olyan szerencsés helyzetben voltunk, hogy a magyar zeneoktatás kiváló intézményeiben tanulhattunk. Ez annyit jelent, hogy egy vidéki kisváros iskolájának is volt zenei tagozata, a vidéki zeneiskolákban is kiváló tanárok tanítottak, úgyhogy a zeneközeli gyermekkor, és mert Kalocsáról beszélünk, a néptánc is nagyon meghatározó szerepet kapott az életemben. Az énekléssel és a néptánccal töltött boldog gyermekkor az én esetemben adott volt. A kalocsai zeneiskola, ahová jártam, valóban kiváló zenepedagógusokkal büszkélkedhetett, köztük Fuchs Ferencel, aki számomra meghatározó ember volt Lakatos Györgyné Klári néni mellett, aki az iskolai kórusvezetőm volt. Nagyon sokat tanultam tőle a zenéről, de miközben tanultam, és az ismereteimet gyarapítottam, a zene iránti lelkesedés épp olyan fontos része volt ennek a képnek. Nemcsak a tudás, hanem a zenével való napi szintű együttlét, a zenei találkozások, a hangversenyek mind-mind megmaradtak az emlékezetemben. Kiváló művészek jártak akkor vidékre is koncertezni az Országos Filharmónia szervezésében. Ifjúsági bérlet, felnőtt bérlet, gyermekbérlet, esti bérlet, én természetesen mindegyiken ott voltam. Családirag vagy iskolai szervezésben persze a város határain túlra is eljutottunk. Ez végigkísérte a gyermekkoromat. Az ének-zenei iskola aztán meghatározó maradt a gimnáziumi időszak alatt is, hiszen még általános iskolás koromban Kecskemétre kerülünk a családdal.

– *Nem okozott törést, hogy várost kellett váltania kamaszkorában?*
– Egyáltalán nem. Kifejezetten vágytam a Kodály Iskolába, ahol nagyon befogadó közösséggel találkoztam. Sikeresnek bizonyult az iskolaváltás, és ez adta a lehetőséget arra, hogy ének-zene tagozatos gimnáziumban folytassam a tanulmányaimat. Valójában nem készültem zenei pályára, de a zene mindig kétségtelenül nagyon fontos volt az életemben, ráadásul nagyon érdekelt is, és az iskola nyújtotta zenei környezet olyan inspiráló helyszín volt, ami fontos részévé vált az életemnek. Aztán egészen véletlenül – megint csak az élet adta – Kiss Katalin lett a gimnáziumi ének-zene tanárom, aki Fuchs Ferenchez hasonlóan szintén rendkívüli muzsikos, és nagyon inspiráló zenetanár. Nemcsak én, hanem az egész osztályunk is lelkesedéssel fogadta az ének-zene óráit. És ő volt az, aki egyszer csak megkérdezte, hogy nem akarok-e zenei pályára menni. Ekkor indultam el tudatosan ebbe az irányba, ettől fogva már én is erősen akartam.

– *Kiss Katalinon múltott, hogy nem hangszeres zenész lett? Fuchs Ferencnél tudtommal zongorázni tanult.*

– Valóban, zongorát tanultam Kalocsán, és később Kecskeméten is. Kiss Katalin mint karnagy nyugodott le, és inspirált arra, hogy esetleg ebbe az irányba menjek tovább. Természetesnek tűnt, hogy ő készítette fel engem a Zeneakadémiára annak idején, ahol aztán sikeres felvételi vizsgát tettem.

– *Olyan egyetemet, ahol nem művészeti képzés folyik, meg sem jelölt?*
– A szüleim ragaszkodtak ahhoz, hogy az ELTE-re is beadjam a jelentkezést, de mire sor került a felvételi vizsgára, addigra már tudtuk, hogy felvettek a Zeneakadémiára. Így aztán már el sem mentem a felvételi vizsga összes fordulójára.

– *Kik voltak a meghatározó tanárai az akadémián?*
– A főtárgytanárom Erdei Péter volt, rajta kívül tanított még Kistétényi Melinda szolfézusra, a közelmúltban elhunyt Legányné Hegyi Erzsébet volt a zeneelmélet-tanárom, énekeltem a Liszt Ferenc Kamarakórusban Párkai István irányítása alatt. Nagyon szívesen emlékszem vissza a zenetörténet-órákra Kovács Sándorral, a magyarzenetörténet-órákra Batta Andrással, de az énektanárossal, a zongoratanárossal is nagyon meghatározó, közeli kapcsolatba kerültem. Csodálatos öt év volt a Zeneakadémia. Minden, amit a zenéről tudok, és ahogyan a zenéről gondolkodom, gyakorlatilag a zeneakadémiai évek alatt alakult ki. A Zeneakadémiára járni tényleg egészen különleges dolog. Olyan művészek vettek minket körül, akik nemcsak zeneileg, de pedagógiai értelemben is meghatározóak voltak, fontos dolgokat tanítottak meg nekünk. Esténként ott ültünk a nagyszerű koncerteken, ingyen járhattunk az Operaházba is. Fontos évek voltak ezek, és bárhova megyek a nagyvilágban, tudom, hogy az a kincs, aminek a birtokába kerülhettem, azáltal, hogy ilyen mesterek mellett tanulhattam, meghatározza azt, hogy hol helyezkedem el a zenei vagy a zenepedagógiai ranglétrán. Nagyon büszke vagyok arra, hogy itt nőttem fel, és tudom, hogy a magyar zeneoktatás adta lehetőségek nélkül soha nem jutottam volna el oda, ahol most tartok. Nem gondolom magamról, hogy különleges ember vagy különleges képességekkel rendelkező muzsikos lennék, egyszerűen csak jól megtanítottak a szakmára. Mindig is nyitott szemmel jártam a világban, és ahol tanulni lehetett, ott én tanultam, ahova el lehetett menni, oda elmentem. Mindig jobb akartam lenni, és mindig nyitott voltam az újdonságokra, és a magam számára is bizonyítottam, hogy szorgalommal, igyekezettel nagyon sok mindent el lehet érni.

– *Hová tartozik a magyar zenei és zenepedagógiai képzés és a magyar Zeneakadémia egy képzeletbeli rangsorban? A világ élén járunk, a tisztes középmezőnybe sorolnak minket, esetleg a sor végén kullogunk? Egyáltalán: van-e jogosultsága az ilyen kérdésfeltevésnek? Különös tekintettel arra, hogy ön aktuálisan ennek a Zeneakadémiának a professzora?*

– Furcsa lesz, amit mondok, számomra is csak a közelmúltban vált világossá, fogalmazódott meg. Bárhova megyünk el a nagyvilágban, bármely zeneakadémiára, mindenütt találunk kiválóságokat, mind a tanárok, mind a növendékek között. Nem lehet tehát azt mondani, hogy az egyik zeneakadémián több nagyszerű muzsikus tanít vagy tanul, mint a másik zeneakadémián. Minden országban egyaránt vannak kiválóságok. Attól más a budapesti Zeneakadémia, hogy azok számára is képes magas szintű oktatást nyújtani, akiből nem lesznek pódiumművészek. Nem akarom azt mondani, hogy átlagos képességű zenészek, de lehet, hogy mégis ezt kell mondanom. Egy átlagos képességű muzsikus számára is olyan magas színvonalú zeneelméleti és zenepedagógiai képzést nyújt, amivel az átlagos képességű muzsikus is akár a kiválóságok közelébe küzdheti fel magát. És ez szerintem nagyon komoly fegyvertény, s egyben a magyar zeneoktatás lényege. És ha arra gondolunk, hogy van egy olyan iskolai hálózat, ami a kisgyermekkortól végigvezeti a fiatalokat a zeneakadémia utolsó évfolyamáig, mert biztosítva van a zeneiskolákon keresztül, hogy mindenki tanulhasson hangszert, és a hangszeres képzés mellé kapjon szolfézs- és zeneelmélet-oktatást. Utána a tehetségek bekerülhessenek egy konzervatóriumba, ahol felkészítik őket a képzés harmadik szintjére, az egyetemi-főiskolai szintre. És nemcsak a zeneakadémia van, hanem léteznek kiváló konzervatóriumok a nagy egyetemeken, ahol szintén egészen kiváló munka folyik. A mi országunkban nemcsak elitképzés folyik, hanem tehetséggondozás is, és aki ebbe a rendszerbe bekerül, az nem fog elkallódni. És ez olyan érték a magyar zenepedagógiában, ami nagyon sok helyen hiányzik. Sok olyan ország van, ahol akkor tud valaki zenét tanulni, ha meg tudja fizetni a magánórát, akkor kap magas színvonalú egyetemi-főiskolai képzést, ha meg tudja fizetni azokat a horrorilis tandíjakat, amelyeket ma egy menő egyetem, egy Julliard School, egy Yale Egyetem, vagy a Royal Academy Of Music Londonban, elkér a képzéséért. Az tehát, hogy mindez nálunk gyakorlatilag az állam által biztosított, nagy érték, és ebbe beleszületni, ezen az oktatási rendszeren végigmenni, kiváltságos helyzetet jelent.

– *Az akadémiát követően az Alberta Egyetemen, Kanadában folytatta a tanulmányait. A saját döntése volt? Vagy az előbb elhangzottak alapján talán joggal kérdezem: ez volt a megfizethető? Esetleg ösztöndíjat kapott az egyetemtől?*

– A kilencvenes évek elején egy magyar fiatalnak kijutni külföldre tanulmányi céllal, különösen tengeren túlra, nagy vállalkozás volt, kitartó szervezőmunka és nagyon tudatos építkezés végeredménye. Én mindig is szerettem volna elmenni Magyarországról. Azért, mert érdekelt a világ, érdekelték az emberek, és érdekelt, hogy máshol hogyan művelik a mi szakmánkat. Semmiféle politikai indíttatás nem volt a döntésem mögött. Ráadásul a kilencvenes évek elején teljesen más társadalmi helyzetben találta magát egy fiatal, mint amiben felnőttem. Az érdeklődés a más kultúrák és országok iránt mindig is bennem volt. El akartam menni, megtapasztalni a világot. Úgy adódott, hogy voltak olyan ismerőseim, barátaim, akik felvetették az ötletet, hogy menjek Kanadába, az Alberta Egyetemre, én meg különösebb mérlegelés nélkül rábólintottam, elfogadtam a javaslatot. Azt pontosan tudtam, hogy el akarok menni az országból, de hogy igazából mi vár majd rám, azt nem tudhattam. Szerencsémre nagyon sok jó dolog várt rám. Például egy hatalmas egyetem, harmincezer hallgatóval, nagy könyvtárral, nagy zenei élettel, változatos kórusokkal és zenekarokkal, kamaragyüttesekkel. Várt rám továbbá a katedrális kórusa és egy templomi organistaállás. Nagyon sok mindent vállaltam,

professzionális kórusban is énekeltem, és mindez nagyon fontos részévé vált az én zenésszé válásomnak. Egy évre mentem el, de jól éreztem magam, és olyan lehetőségek adódtak, ami miatt úgy döntöttem, hogy maradok még egy ideig, és végül ott fejeztem be a doktori tanulmányaimat is. Közben nagyon sokat vezényeltem, sokat énekeltem, és kurzusokra jártam folyamatosan Kanadában is, Európában is. És tanultam. Éreztem, hogy ezek az évek most erről kell, hogy szóljanak.

– *Ezekben a ráadásévekben már elő tudta termenteni a kinn tartózkodása anyagi feltételeit?*

– Igen. Az első év nagyon nehéz volt. A University of Alberta ösztöndíjat ajánlott és tanársegédi munkát, de ugyanúgy, ahogy nagyon sokan abban az időben, én is kaptam a Soros Alapítványtól is ösztöndíjat. Dolgoznom kellett, tehát nem volt egyszerű, de aztán egy idő után ez egyre könnyebb lett. Egyre több feladatot kaptam, egyre több ösztöndíjat kaptam, az utolsó két évben már teljesen a saját lábamon álltam. És akkor adódott egy lehetőség: jött egy telefonhívás, hogy nem jönnek-e haza.

– *Komoly ajánlatnak kellett lennie, hogy igent mondjon rá.*

– Komoly ajánlat volt: a Magyar Rádió Gyermekkórusához hívtak Thész Gabriella, a kórus akkori művészeti vezetője. Azonnal láttam, hogy ez egy jó alkalom a hazatérésre. Párhuzamosan tanítottam a Kodály Intézetben, és elkezdtem a munkát a gyermekkórusal is. Azt hittem kezdetben, hogy nagyon könnyű dolgom lesz, de hamar rájöttem arra, hogy korántsem lesz egyszerű. Valójában senki nem készítette fel arra, hogy gyermekkórusal dolgozzam. Tanulmányaink során mindig egyetemi kórust vezényeltünk, mindig felnőtt énekkarokkal dolgoztunk, ez pedig egészen másféle műfaj volt. A legfontosabb különbség a korábbi évek munkatapasztalata és a gyermekkórusal végzett munkatapasztalat között az volt, hogy rájöttem: a gyerekekkel folytatott munka során az embernek tanárrá kell válnia. Meg kell tanulni azt, hogyan lehet a legtöbbet kihozni a gyermekből.

– *A fejlődés-lélektani ismeretek hiányára gondol?*

– Nagyon sokat kellett olvasni, de főleg lesni kellett a tapasztalt kollégák munkáját és azt, hogy ők hogyan bánnak a gyerekekkel. Hogyan kommunikálnak velük, és mit várnak el tőlük. És amikor az ember rájön, hogy valójában mindent el lehet várni tőlük, és mindent el lehet érni velük, az nagy fordulópont. Mert a gyerekek fantasztikusak. Minden lehetőség bennük rejlik, és csak rajtunk áll, hogy mit hozunk ki ebből a rengetegféle lehetőségéből. Nyitottak, érdeklődőek, nagyon jól terhelhetők, gyorsak, és szeretik a fegyelmet, szeretik a munkát, szeretik, ha komoly feladatokkal bízzák meg őket. Ha bíznak bennük, és ha érzik, hogy segítik őket abban, hogy egyre jobbak legyenek, egyik napról a másikra, egyik évről a másikra. Úgyhogy ez egy nagyon szép időszak volt az életemnek. Arra is rájöttem, hogy nem szigorú tanár bácsinak kell lennem, hanem egyszerűen szeretni kell őket, segíteni kell őket, és ha érzik, hogy szeretve vannak, akkor mindent megtesznek azért, hogy kifejezzék az elismerésüket vagy a viszonzszeretetüket. A szeretetre épülő pedagógia – ez az, amit megtanultam a gyermekkórusban. Nagyon szerettem velük dolgozni – de ez egy hosszú folyamat volt, nem ment egyik percről a másikra, évekig tartott. Végig kellett járni a lépcsőfokokat, voltak küzdelmes percek, és volt olyan is, amikor semmi nem sikerült, de amikor az ember megérzi, hogy mit kell csinálni, hogyan kell velük dolgozni, akkor csodálatos dolgok születnek. Nagyon szép 12 év volt az életemből, amit velük töltöttem. Valószínű, hogy azért, mert képes voltam tanárrá válni, figyeltek fel rám és arra, hogy feltehetően a pedagógia és a tanárképzés területén lenne a helyem. Ennek köszönhetően kerültem a Zeneakadémiára, tanárnak.

– Emlékszem gyermekkoromból a Botka Valéria–Csányi László karnagykettősre a gyermekkórus élén. Alapszabály, hogy ebben az életkorban mindkét nemből legyen vezetője a kórusnak?

– Az egy érdekes felállás volt. Volt olyan is, hogy egy férfi, két nő, és olyan is, hogy nem házaspár állt a kórus élén. Én magam is egy női karnaggal, Thész Gabriellával együtt, illetve mellette dolgoztam a gyermekkórusnál. Azt hiszem, az a lényeg, hogy a gyermekkórust vezető karnagyok harmóniában tudjanak dolgozni egymással.

– Önöknek sikerült?

– Sikerült. Nagyon jó kollégák voltunk, és nagyon jó barátok is. Mindketten képesek voltunk kompromisszumokat kötni, hogy minél jobb legyen a kórus, hogy minél sikeresebb legyen az együttes. Nem feltétlenül könnyű mindenkivel együtt dolgozni, de nekünk abszolút közösek voltak a céljaink, mind művészi, mind emberi, mind pedagógiai értelemben. Úgy alakítottuk a munkakapcsolatunkat, hogy mindig harmonikus legyen, és mindig segítsük egymást, odafigyeljünk a másikra. Nagyon jó munkakapcsolat volt közöttünk, és mindazokkal, akikkel még együtt dolgoztunk. Volt egy kiváló zongorakísérőnk, Novák Anikó, egy kiváló betanító karnagyunk, Barabás Edina, akikkel én továbbra is együtt dolgozom itt az intézetben, illetve az intézet partneriskoláiban.

– Azért vált meg a gyermekkórustól, mert kinevezték a Kodály Intézet élére?

– Nem. Még bőven a gyermekkórusnál dolgoztam, amikor megpályáztam az igazgatói pozíciót. Dolgozni is úgy kezdtem az intézetben, hogy még tartott a gyermekkórusi megbízatásom. Aztán hamar kiderült, hogy lehetetlen ezt a két feladatot összeegyeztetni, hiszen az intézetben adódó egyre több munka miatt egyre több időt kellett Kecskeméten töltenem.

– Ráadásul ekkorra már tanszékvezető is lett a Zeneakadémián.

– Valóban, párhuzamosan a Zeneakadémián is nagyon sok feladatom volt. Harmonizálásra szorultak a dolgom, de végül nem volt elég a harmonizáció, vissza kellett venni a munka mennyiségéből. Eljöttem a gyerekkórustól, maradt a Zeneakadémia és a Kodály Intézet. Kórus nélkül maradtam, de nem bántam, mert fontos volt, hogy a két megmaradt munkára koncentráljak minden erőmmel.

– Figyelve Erdei Péter és az ön kapcsolatát, a kívülálló szemével is jól látszik, hogy nagyon sok az érintkezési felület a pályájukban. Erdei Péter volt a főtárgytanára a Zeneakadémián, együtt dolgoznak az akkor még Erdei Péter vezette Kodály Intézetben, aztán az igazgatóváltás idején nyílt titok volt, hogy Erdei tanár úr önt szerette volna utódának. És az Erdei Péter által újraindított, Párkai-féle Liszt Ferenc Kamarakórust is ön „örökölte” meg, amikor Erdei Péter személyes okok miatt már nem vállalhatott fővároshoz kötődő munkát. Mintha egy teljes „vagyonátadás” zajlott volna le önök között.

– Ez számomra nagyon megtisztelő. A mi kapcsolatunk a Zeneakadémia első évétől kezdve nagyon közeli zenei és emberi kapcsolat. Nagyon sokat tanultam Pétertől, és igen, azt hiszem, mindig is kedves tanítványa voltam. Ezt éreztem 18 éves korom óta. És amikor már nem voltam a tanítványa, akkor is mindent tudott rólam. Amíg Kanadában éltem, is rendszeresen beszéltünk telefonon, amikor hazajöttem, akkor természetesen meglátogattam, tehát Péter mindent tud az én életemről és életutamról. Mivel tényleg nagyon jól ismeri a zenei kvalitásaimat és a munkabírásomat, ezért kerülhettem szóba, amikor ő a Kodály Intézet éléről nyugdíjba ment, illetve akkor is, amikor a csodálatos kórusa élére szeretett volna utódot.

– Az önök munkájában létfontosságú, hogy legyen folyamatosan egy kórus a kezük alatt? Ellenére az elképesztő mennyiségű egyéb feladatnak?

– Nem létfontosságú, de nagyon jó. Valószínűleg kevesebb lennék, ha nem lenne kórusom. De ez a mostani egy nagyon szép időszak, és amíg lehet, ezt igyekszem is folytatni. Igyekszem jól csinálni, de tény, hogy sokszor nem könnyű összeegyeztetni a különféle beosztásaimból fakadó elfoglaltságaimat. Azon túl, hogy vezetem a Kodály Intézetet, nagyon sok olyan meghívásnak kell eleget tennem, ami szakmailag nagyon fontos, az intézet szempontjából fontos, vagy épp a saját szempontjaim szerint fontos, mert továbbra is szeretek kitekinteni az intézet falain jóval túlra. Szeretek utazni, szeretek új emberekkel, új együttesekkel találkozni, kipróbálni magam vendégkarnagyí vagy vendégtanári pozícióban. Általában ezek olyan jól sikerülnek, hogy mindig visszahívnak. Egyre több az a hely, ahova rendszeresen visszajárok, de azt kell, hogy mondjam, hogy mindez nagyon jót tett a Kodály Intézetnek. Sok új hallgatót szereztünk ennek kapcsán az elmúlt években.

– Okozott-e dilemmát, hogy az előadó-művészetet vagy a zenepedagógiát válassza? Kellett-e markáns döntést hoznia valamelyik javára?

– Érdekesen alakult, mert úgy érzem, hogy eddigi életem során nemigen kellett döntenem, hanem inkább mindig megtaláltak a feladatok. Vagy megtaláltak az emberek, akiktől én tanulhattam. Azért kerülhettem be a Zeneakadémiára, mert Kiss Katalin akkor éppen itt élt Kecskeméten, a Kodály Gimnáziumban tanított engem. Azt is a sors ajándékának kell felfognom, hogy Erdei Péterhez kerültem a Zeneakadémián. Utána ismerősök javasolták, hogy menjek Kanadába tovább tanulni, ez is szerencsés ötletnek bizonyult. Aztán kapok egy telefont Kanadában, hogy jöjjen haza a Magyar Rádió Gyermekkórusához, utána megkeresnek, hogy jöjjen el a Kodály Intézet élére. Tényleg úgy érzem, hogy engem megtalálnak az emberek és megtalálnak a feladatok. Hála istennek! Remélem, ez még néhány évig így is marad!

– Erdei Péternek változatlanul van egy szobája a Kodály Intézetben. Vajon koncepcionális vitáik vannak-e arról, hogy milyen irányban haladjon tovább az intézet, vagy ilyen súlyú ügyekről nem beszélgetnek?

– Péterrel rendszeresen beszélünk az intézet ügyeiről és jövőjéről. Esetleg azt is gondolhatná, hogy Péter a mai napig érdemben befolyásolja mindazt, ami itt történik, de ez nincs így. Mindig elmondja a véleményét, de nem várja el, hogy az ő álláspontja érvényesüljön mindenekfelett. Én meg örömmel veszem, és mindig meghallgatom a véleményét. Nekem ez nagyon fontos kontroll, és egyben tükör. Kívánom mindenkinek, hogy legyenek ilyen emberek a környezetükben. Akik tükröt tartanak. Ahhoz, hogy ne csússzanak félre a dolgok, időnként fontos külső szemlélők véleményét megkérdezni. Az én esetemben sem csak Péter az egyedüli, akinek a véleményére nagyon sokat adok, hanem vannak mások is. Ugyanakkor Péter egy olyan kiváló művész és tanár, akinek helye van a Kodály Intézetben továbbra is, ráadásul ő azon néhány zeneakadémiai tanár egyike, akik úgynevezett kiemelt kategóriában vannak, és addig maradhatnak a Zeneakadémia állományában, ameddig csak szeretnék ezt. Erdei Péter Budapesten már nem tanít, de nagy örömünkre Kecskeméten még igen. Reméljük, ez még sokáig így marad, amíg ő bírja, és ameddig szeretné ezt a munkát folytatni.

– Említette, hogy nem kevésbé a külföldi utaknak köszönhetően egyre nő a külföldi hallgatók érdeklődése a Kodály Intézet iránt. Most, hogy a Modern városok program keretében 4,2 milliárd forintot nyertek el fejlesztésre, tudják-e már pontosan, hogy az infrastrukturális fejlesztések mellett milyen tartalmi változások várhatók az intézet életében? Változik-e az intézmény

konceptiója, szerepe, esetleg nagyobb szerepet kap-e a magyar zenetanárok továbbképzése az eddigieknél?

– Az infrastruktúra fejlesztése, a hely bővítése és egy új épület hozzácsatolása a kolostorépülethez a helyszűke miatt nélkülözhetetlen. És a helyszűke nemcsak azt jelenti, hogy nincs hol aludnia a hallgatónak, vagy nincs hol gyakorolnia, hanem valóban szeretnénk új programokat behozni. Az új programok között nagyon fontos szerepet szánunk a továbbképzéseknek. Eddig is nagyon sok továbbképzést tartottunk magyar ének-zene tanároknak, illetve folyamatosan tartunk az elmúlt négy évben. Párhuzamosan négy továbbképző programot működtetünk, csak nem tudtuk ezt Kecskeméten bonyolítani, kénytelenek voltunk a fővárosban megszervezni, mert egyszerűen itt már nem volt hely. De ha lesznek új termek, ha lesz egy új épület, akkor szállást és megfelelő körülményeket tudunk teremteni az oktatáshoz, és ez kétségtelenül még több új embert tud idevonzani.

– Milyen érv szól az mellett, hogy partneri kapcsolatba léptek a kecskeméti református iskolával?

– Fontos feladatnak tartom, hogy továbbra is meghatározó szerepünk legyen a magyar zenepedagógia továbbfejlesztésében. Ezért indítottuk el négy évvel ezelőtt az úgynevezett mintaiskola-programot Vigh Andrea rektorasszony kezdeményezésére és támogatásával, amely Budapesten a Városmajor utcai Kós Károly Iskolában és Városmajori Gimnáziumban működik, illetve most már második éve partnerintézményünk a kecskeméti református iskola, ahol saját tanáraink tanítanak, ahol a hallgatóink rendszeresen hospitálnak, gyakorlati tanítást végeznek. Ez a két intézmény olyan műhellyé vált, ahol nemcsak külföldi zenetanárokat fogadunk, hanem nagyon sok magyar kollégát is. A budapesti városmajori iskolákba rendszeresen fogadunk tanári munkaközösségeket, egyéni látogatókat, akikkel konzultálunk is, sőt a továbbképzéseink résztvevőinek bemutatjuk az ott folyó munkát. Ez a két mintaiskola olyan kísérleti projekt, ahol új zenepedagógiai, zenetanítási technikákat próbálunk ki. Emellett olyan kísérleti programot és erre épülő kutatást végzünk a Magyar Tudományos Akadémiával közösen, amely arról szól, hogy hogyan tudjuk az ének-zenei módszertani ismereteket, tapasztalatokat úgy gazdagítani, hogy az a magyar ének-zene oktatás javára váljon. És nemcsak az ének-zenei iskolákban, hanem a normál tantervű iskolákban is. Nagyon fontosak ezek a változások, mert ezzel a munkával tudunk hatást gyakorolni az iskolai ének-zene oktatás mindennapjaira. Mert nem vitatható, hogy szükség van módszertani megújításra, különösen, ha a módszert tágabb értelemben vesszük, nemcsak kifejezetten tanítási technikát értünk alatta, hanem a tanári attitűdöt, a gyerekekről való gondolkodást és a pedagógiai szemlélet egészét is ideértjük. Nagyon mások a gyerekek, nagyon más az a kulturális környezet, ahol ma egy gyerek felnő, és az iskolának az a feladata, hogy az értékeket úgy közvetítse feléjük, hogy tekintettel van a gyerekek világára is. A sajátosan 21. századi világukra és a korábbiaktól eltérő alkalmazkodóképességükre.

– Mindaz, amit mond, jelenti-e azt, hogy például hozzá kell nyúlni azokhoz a hatvanas-hetvenes években elkészült tankönyvekhez, amelyek kiváló szakemberek kiváló munkái voltak? Elképzelhető, hogy ez a kifejezetten kodályi instrukciókra épülő tankönyvcsalád is változzon?

– Ez bonyolult dolog. Azt tudjuk, hogy az első tankönyvsorozat, a Kodály Zoltán–Ádám Jenő-féle első énekeskönyv-sorozat valóban elmélyült, közös munkából született. Kodály tanár úrnak tehát közvetlen ráhatása volt arra, hogy ez a könyvsorozat hogyan alakult. Ugyanakkor minden későbbi tankönyv, bár figyelembe vette az Ádám Jenő által kidolgozott módszer alapvetéseit, mégis bizonyos területeken már újabb szemléletet követett. Ha ki kellene emelnem néhány jellemzőt, akkor biztos hangsúlyoznám azt, hogy manapság az ének-zene tankönyvekben egészségesebb arányban szerepel a népzenei és a

műzenei anyag. Vagy például a műzene tanítása során az úgynevezett stíluszemlélet lett a meghatározó, amire nem találunk példát a Kodály-Ádám-könyvekben. Vagy a zenehallgatás, ami szintén egy új dolog. Kodály tanár úr nem tartotta fontosnak az ének-zene órai zenehallgatást, de ma már nagyon sokan foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Sok szempontból nagyon máshol tartunk, mint ahol a negyvenes-ötvenes években tartott az ének-zene tanítás. És ez nagyon fontos változás.

– *Akár a tanszékének, akár az intézetnek van-e befolyása arra, hogy ez a folyamat hogyan alakul?*
– Sajnos nem eléggé, bár igyekszünk. Ezért is nagyon fontos, hogy most a tudományos akadémiával közösen készítünk egy programot. Úgy gondolom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia részvétele a szakmódszertani fejlesztésben garancia lehet arra, hogy olyan új gondolatok kerüljenek népszerűsítésre, amelyek valóban tudományos módszerekkel igazolják a bennük foglalt módszertani gondolkodás helyességét. Jó lenne persze, és szeretnénk is, hogyha az intézetben tanító kollégák közül mind többen tudnának részt venni oktatásfejlesztési programokban. Sokszor érezzük azt, hogy az állami bürokrácia és az oktatásfejlesztéssel foglalkozó bürokrácia nem mindig folytat párbeszédet a szakmával. Az iskolákban kiváló munkát végző tanárokat nem mindig vonják be eléggé az oktatásfejlesztési munkába. Remélem, ez változik majd, mert nagyon fontosnak érzem a folyamatos párbeszédet. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy azt gondolom: mi mindent tudunk. De mindenről van véleményünk, és nagyon sok hasznosítható gyakorlati tapasztalattal rendelkezünk, én is, a kollégáim is, akik nemcsak az intézetben tanítanak, hanem iskolákban is, terepen is dolgoznak. Ezeket a véleményeket jó lenne úgy megosztani, hogy annak hatása legyen a tantervekre, az alaptantervre és a kerettantervre egyaránt.

– *A hazai zenepedagógia egészét tekintve volt a közelmúltban egy eléggé mély hullámvölgy. Úgy tűnik, elkezdődött a kilábalás. Említette, hogy a református iskolában találtak partnert ehhez a programhoz. Mi volt az iskolaválasztás alapja? Szempont volt például, hogy az adott iskolában aktuálisan két kiváló énektanár működik? Mennyire személyiségfüggő vagy tanárfüggő ez a folyamat? Vagy mennyire az a kulcskérdés, hogy olyan pedagógusok sorozatát kell képezni vagy tovább képezni, akik harcolnak a tárgyuk státusáért és fontosságáért, sokszor akár ellenszélben is?*

– Minden, ami az iskolában történik, tanárfüggő. Azok az iskolák működnek jól, ahol jók a tanárok. Egy jó tanár akkor tudja a munkáját valóban a legmagasabb szinten végezni, ha támogató környezet van körötte. Olyan iskolavezetés, olyan gondolkodás, amely megerősíti őt abban, hogy a munkája fontos. Igenis énekeljenek a gyerekek minél többet, teremtsünk lehetőségeket nekik erre, segítsük az énektanárok munkáját, és ismerjük el, ha jól dolgoznak. Legyen az iskola közös ügye egy-egy zenei produkció létrejötte! Ha van egy jó tanár, és egy olyan iskolába kerül, ahol nem kap támogatást a munkájához, akkor elveszett. Támogató környezet nélkül nem lehet eredményeket elérni. A kecskeméti református iskolában támogató iskolavezetésre, jó szellemű partnerre leltünk. Azért is fontos nekünk a református iskola, mert a mi hallgatóink, akik ide jönnek a Kodály Intézetbe tanulni, mikor hazamennek, nem ének-zenei környezetbe mennek vissza dolgozni. Nekünk azt is meg kell mutatni, hogy hogyan lehet heti egy énekórában jó munkát végezni. És ezt az elmúlt évek során képesek voltunk bemutatni. Gyönyörű produkciók születnek! A mi tanáraink, Szirányi Borbála és Barabás Edina mellett ott vannak a református iskola kiváló szaktanárai, például a Jámbor házaspár, Emőke és Zsolt. Ők együtt dolgoznak, egy cél érdekében, és rengeteg támogatást kapnak az iskolavezetéstől.

– *A református iskolával kialakított kapcsolat azt jelenti, hogy kicsit lazább lesz a Kodály Iskolával fenntartott kapcsolat, vagy változatlanul úgy tekintetek rá, mint gyakorló intézményre?*

– A Kodály Iskola továbbra is nagyon fontos partnerintézményünk. Nem gyakorló intézményünk, mert itt nem végeznek a hallgatóink gyakorló tanítást, de rendszeresen látogatunk ott órákat. Nagyon fontos azt bemutatnunk, hogy milyen pluszt jelent az, hogy ez egy ének-zenei iskola, hogy éneklő iskola. Gyakorlatilag Kodály álmát mutatjuk meg a hallgatóinknak, azt az iskolatípust, ahol a gyerekek nap mint nap találkoznak és foglalkoznak zenével. Ez a Kodály-koncepció nagyon fontos része. Ugyanakkor nekünk fontos a napi szintű lehetőségekkel, a napi kihívásokkal is kapcsolatban maradnunk, és megmutatni azt, hogy ha nincs énekes iskola, akkor is folyhat tartalmas zenei nevelőmunka.

– *Ha a tervezett fejlesztés befejeződik 2020 táján, mi változik meg a város életében? Mekkora lesz a Kodály Intézet súlya, hangsúlyosabb lesz-e a jelenléte? Lesz-e önálló hangversenyterem, lesz-e a jelenleginél sűrűbb és intenzívebb hangversenyélet Kecskeméten?*

– Igyekszünk segíteni a városvezetést, amikor Kecskemétről, mint a zene városáról gondolkodik. Miközben hirdetjük, hogy Kecskemét Kodály városa és a zene városa, addig azt látjuk, hogy a kultúra finanszírozásával elég sok probléma van. Jobban kellene támogatni a városi együtteseket, több pénz kellene a fesztiválokra, nemcsak a nyári fesztiválra, de az évközi koncertekre is. Az nem lehet, hogy Kecskeméten nincs egy olyan koncertterem, ahol volna egy megfelelő hangversenyorgona. Nagyon sok a teendő tehát, de úgy vélem, nagyon jó kapcsolatot ápolunk a városvezetéssel, és igyekszünk javaslatokkal segíteni a munkájukat. Kecskemét megérdemel egy új hangversenytermet. A tervezett új épületben készül egy hangversenyterem, ami nem a Kodály Intézeté lesz, hanem a városé. Mi így gondolkodunk erről.

– *Egy professzionális kórus és egy hasonló státusú zenekar is kellene Kecskemétnek?*

– Milyen jó volna, ha lennének ilyenek! De nincsenek. Azt kell elérni, hogy az amatőr együtteseknek teremtsenek olyan feltételeket, amivel ők jobbak lehetnek, szakmailag fejlődhetnek. Mert számít rájuk a város, mert programjaik vannak, fontos programjaik, jó fellépési lehetőségeik, új tagokat is tudnak toborozni, megfelelő körülmények között tudnak próbálni és működni. Nagyon jó lenne persze, ha lenne professzionális együttes, de nem ezt érzem kulcskérdésnek. Ám hogy legyen egy jól működő zenekar, és legyenek színvonalas éneklő együttesei a városnak, hogy legyen hangversenyélete és színes koncertkínálata, azt elengedhetetlennek érzem. Olyan koncertéltre gondolok, ahol mindenki talál kedvére valót. Mindenki mást szeret. Van, aki a zenekari estekre, van, aki a szólóestekre esküszik. Van, aki a vokális zenét, van, aki a hangszeres zenét, a tradicionális zenét vagy a klasszikus zenét szereti – a cél az, hogy mindenki találja meg a számára legkedvesebbet. Ehhez nemcsak minőségi infrastruktúra kell, de megfelelő színvonalú hangversenyszervezés is. Mindehhez együtt pedig pénz, nem is kevés pénz szükséges.

– *Világjáró emberként van-e magyarázata arra, hogy miért épp a Kelet, miért Kína és Japán érdekli ekkora intenzitással a kodályi metodika iránt? És miért, hogy Észak-Amerika is hasonló fontosságot tulajdonít ennek a zenepedagógiai módszernek? Ugyanakkor Európa bizonyos részein teljes az érdektelenség az intézet és a kodályi zenepedagógiai hagyaték iránt. Esetleg azért, mert van nekik jobb?*

– Valóban fontos kérdés, hogy miért a Távol-Kelet. Az eltelt évszázadok, de a közelmúlt évtizedei is azt mutatják, Japán és Kína felismerte azt, hogy nagyon sokat nyernek a Nyugaton megszerzett tudás importálásával. Ne csak a zenei tudásra gondoljunk, hanem minden más területen elért eredményekre is! Kínában például önálló minisztériuma van a külföldi szakértőknek. Ha Kínába megyek tanítani, én is a külföldi szakértők minisztériumán keresztül, az ő közvetítésükkel érkezem. Elképesztő számot fogok mondani: minden

évben 500 000 külföldi szakértő utazik Kínába. Ebből nyilván van néhány muzsikos is. Óriási apparátus foglalkozik a tudás importjával. Hatalmas tiszteletet tanúsítanak a nyugati kultúra iránt, és igyekeznek elsajátítani ebből minél többet a saját kultúrájuk megőrzése mellett. Fontos kérdés, hogy vajon mi is ilyen nyitottak vagyunk-e az ő kultúrájuk iránt? Amerikában pedig nyilvánvalóak az európai gyökerek, ott sokkal inkább ez a motiváció. Itt sem mondanám, hogy Kodály az egyetlen, ami iránt ők érdeklődnek. Ugyanígy érdeklődnek más európai zenepedagógiai módszerek iránt, az Orff- vagy a Dalcroze-módszer iránt is. Kodály az egyik a lehetőségek közül. Ugyanez igaz Kínára vagy Japánra is: ők sem csupán a Kodály-módszer iránt érdeklődnek, hanem más zenepedagógiai módszerek iránt is.

Európában viszont nyilvánvaló, hogy sokkal erősebbek az elmúlt évszázadok hagyományai. Minden nemzet kialakította az eltelt idő alatt azt az intézményrendszert és azokat a zenepedagógiai hagyományokat, amelyeket éltenek a mai napig. A latin országok soha nem fogják átvenni a relatív szolmizációt, amit mi Angliából importáltunk Kodály javaslatára, mert nekik mások a hagyományaik. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy ők nem érdeklődnek. Európában is nagyon sokfelé megyünk, és nagyon sok országból jönnek ide hallgatók. A latin országokból is, ahol az abszolút szolmizáció rendszerén nőnek fel a zenét tanuló fiatalok. Azt kell, hogy mondjam, ugyanolyan érdeklődés van Európában is. Nem egyenletes, tényleg vannak olyan országok, ahonnan kevesebben jönnek, de ez attól is függ, hogy azok az emberek, akik idejönnek, hazatérve milyen hatásokkal dolgoznak. Mert mindazok, akik idejöttek, és hazatértük után vezető pozícióba kerültek, vagy komoly kisugárzású művészekké, tanárokká váltak, azok küldik a saját tanítványaikat hozzánk. Ilyen ország például Írország vagy Portugália. Olyan muzsikosok jártak itt ezekből az országokból, akik aztán otthon nagyon fontos pozíciókba kerültek, és mindazt az értéket, amit magukkal vittek innen, elkötelezetten terjesztik. És aki egyszer „horogra akadt”, az visszatér Magyarországra.

– *Az a benyomásom, hogy az a generáció, akinek még személyes kapcsolata volt Kodály Zoltánnal – a tanítványa volt például –, áhítatos tisztelettel ragaszkodik a Tanár úr minden egyes szavához vagy mondatához. Ön már egy másik generáció képviselője. Szabadabban kezelik-e a kodályi hagyatékot? Megvan-e az ön generációjában az a magabiztos utódlás, amelyik azt jelenti, hogy a kodályi zenepedagógiai elvek, a Kodály-módszer hosszú távon fennmarad és életképes lehet? Vagy szépen lassan erodálódik, vagy átalakul, megváltozik?*

– A kodályi örökség egy nagyon gazdag örökség, és nem szűkíthető le a zenepedagógiára. A kodályi örökség éppen úgy magában foglalja az új, modern magyar klasszikus zenei stílus létrejöttét, mint a modern magyar zenepedagógiát. Kodály és Bartók igen sokat tett azért, hogy létrejöjjön egy új, sajátos, a nemzeti hagyományban gyökerező modern zenei stílus. Ez a mai napig minden magyar muzsikos számára a közös zenei anyanyelv. Ez az a nyelv, amin a magyar zenészek egymással leginkább kommunikálni tudnak. Értjük ennek a zenének az üzenetét, érezzük ennek minden rezdülését. A zenei tanulmányaink során megtanultuk, magunkévá tettük mindazokat a stílusjegyeket, amelyek az ő zenéjüket jellemzik. Ez nagyon fontos összetartó erő a magyar muzsikosok között. A legújabb kori magyar kultúrának az is része, hogy az iskolarendszer jóvoltából nagyon sokan kerülhetnek zeneközelségbe, és a Kodály által javasolt zenepedagógiai módszerek segítségével pedig magas színvonalú zeneoktatásban részesülhetnek. Mi mindannyian ebben nőttünk fel, és még nagyon sokáig – feltéve, hogy kiváló tanárok dolgoznak a zeneiskolákban – nagyon sokan ebben a szellemiségben fognak felnőni. Ez a hagyomány akkor fog tudni tovább élni, ha az iskolarendszer fennmarad, az iskolák megerősödnek, és minél jobb tanárokat képzünk az egyetemeken. Olyan tanárokat, akik nyitottak, kreatívan gondolkodnak, és

képesek hatni a fiatalokra. Ha ilyenek tanárok lesznek, akkor a magyar zenekultúra nemcsak hogy tovább él, hanem virágzik, és egyre inkább gazdagodik.

Az a tény, hogy mi már nem lehattünk személyes kapcsolatban Kodállal, nem jelenti azt, hogy valami mást cselekszünk, mint amit ő megálmodott. Mindazok, akik ebben a hagyományban nőttek fel, hiszem, hogy jól értik őt, pontosan értik, hogy Kodály mire gondolt. Ráadásul velünk vannak Kodály Zoltán írásai, a gondolatai. A vastkos kötetekben megjelent, csodálatosnál csodálatosabb, filozófiai mélységű írások, a zeneszerzéssel, a kortársakkal, a népzenevel, a zenetudománnyal, a nyelvészettel foglalkozó írásai, amikből mi rengeteget tanulunk. Kodály zenéjén keresztül betekintünk a lelkébe, az írásain keresztül megismerjük a gondolatait, és hát ezek olyan hatású dolgok, egy nagy művész és egy nagy gondolkodó hagyatéka –, amely félreérthetetlen. Mindazok, akik ebben az intézményben dolgoznak, úgy gondolom, jól értik ezeket a gondolatokat. Mindannyian azon igyekezünk, hogy minél autentikusabban tudjuk mindezt továbbadni a tanítványainknak.

Pontosan Kodályra utalva nem szabad félni az újítástól. Ő világ életében progresszív ember volt. Összegyűjtötte mindenhonnan azt, ami hite szerint hasznára válhatott a magyar zeneoktatásnak. Nem ő találta ki a szolmizációt, nem ő találta ki a ritmusneveket, hogy csak a két legfontosabb módszertani eszközt említsem, hanem bizony importáltuk ezeket külföldről. Kodály úgy gondolta, hogy ha ott bevált, akkor nálunk is beválhat. És ha mi találunk jó zeneoktatási gyakorlatokat máshol a világban, amelyek segítségével a hagyományos és a klasszikus zenei értékeket a fiatalok közelébe tudjuk juttatni, akkor gyakorlatilag elvégeztük a legfontosabb munkát, amit Kodály kijelölt a számunkra. Ha leegyszerűsítsem a kodályi filozófiát, akkor arra jutok, hogy a tanárok azok a misszionáriusok, akik a művészi zene emberi és esztétikai értékét közvetítik az egymást követő generációk felé. Így megy tovább a hagyomány, így folytatódik a kultúra, ami soha nem egyforma, mindig változik. Mi alakítjuk. Mi, a közösség, benne a tanárok, a nem tanárok, a zeneértők és a zenéhez nem is konyítók, közösen alakítjuk ki ezt a kultúrát. Támogatás kell ahhoz, hogy megfelelő intézményei legyenek ennek a kultúrának. És megfelelő közvetítői. És ha vannak intézmények, ha vannak közvetítők, akkor mindez tovább fog élni.

Köszönöm a beszélgetést!

Az interjút Kriskó János készítette.